

146 1742. Apr. Maj. Jun.

Beskrifning på Säl- tings-Gräset,

Ingifwen

af

C. LINNÆUS,

Profess. Botan.

Så jag Själfresan antråda skulle, war jag af
åtskillige påmint, at noga eftersöka på Sland,
hwad grässlåg det wara måtte, som där al-
mänt wärte och kallades Sälting, emedan Boskafen af
det framför något annat wäl triffwas. Jag eftersökte i
alla Botaniska Böcker utan at finna här til anledning.

Då jag kom på sielfwa Sland wiste hwart Barn
at nämna Sältingen, men wid tilfrågan om samma
gräs, hwilketdera det wore, wiste hwarken Bonde eller
Präst mig at gifwa wid handen, utan hölts före det
alt gräs, som wärte wid hafwet kallades Sälting,
och Kreturen framför på något annat ställe mädde wäl,
då de fingo gå på Sältingen eller det små gräset wid
hafsstranden, som sades wara salt och där af fått
namnet.

Jag såg noga alla strandgräs igenom, smakade
många gräs, men fant intet något som smakade salt,
eller som war ifrån våre almänne grässlåg särskilt,
för än jag kom in uti några Ångar wid stranden in-
stängde, där Triglochin wärte framför på något an-
nat ställe ömnogt, och då jag det smakade war det salt;
at skilja detta gräs på marken, där det dageligen afbi-
tes, är nästan omöjligt, hålst emedan bloman, som grä-
set aldrig får frambringa på betesmarken, ej kan göra
detta

detta skilt ifrån de andre gräsen; men sedan jag lärt at Triglochin war salt och växte i ångarne, funde jag finna at alla sidlånne betesplatser på Öland woro fulla af sådant Triglochin, ty roten wiste sådant tydeligen, då gräsen upgrofwes wid stranden.

Efter min hemkomst har jag eftersedt uti alla Botaniska Böcker, men ingen af Botanicis har wetat lära mig det Triglochin är af salt smak, ty tänker jag här det lära dem.

Såltingen är af tu slag eller tvåanne species, som bågge äga enahanda salta, smak och samma egenskaper; deras namn äro följande.

1. *Triglochin capsulis trilocularibus linearibus.*

Triglochin fructu tenui. Flor. Lapp. 134. Roy.

Leid. 44.

Triglochin rivini. Rupp. jen. 1. p. 47.

Juncago palustris & vulgaris. Tournef. inst. 266.

Juncago palustris annua & vulgaris. Mich.

gen. 43.

Gramen juncum spicatum seu Triglochin. Bauh.

pin. 6. theatr. 81. Moris. hist. 3. p. 228. Raj. hist.

1308. Rudb. elys. 1. p. 46. t. 46. f. A.

Gramen enode spicatum sive Triglochin. Moris.

hist. 3. f. 8. t. 2. f. 18.

Gramen marinum spicatum alterum. Lob. Icon. 17.

Gramen Triglochin. Bauh. hist. 2. p. 508.

Calamagrostis IV. Dalech. hist. 1006.

Oelandis Sålting.

2. *Triglochin capsulis sexloocularibus oratis.*

Triglochin fructu subrotundo. Flor. lapp. 135.

Triglochin maritimum, fructu brevioris & crassioris Rupp. jen. 1. p. 366.

Juncago maritima, foliis, spica & seminibus brevioribus *Dill. app. 22.*

Juncago palustris & maritima perennis, fructu brevioribus quinque capsulari. *Mich. gen. 44.*

Gramen spicatum cum pericarpiis parvis rotundis. *Bauh. hist. 2. p. 508.*

Gramen spicatum alterum. *Bauh. pin. 6. theatr. 82. Rudb. elys. 1. p. 45. f. 17.*

Gramen marinum spicatum. *Lob. Icon. 16. Raj. hist. 1308. descr. synopsis. 3. p. 435.*

Helsingis Sältgräs.

Bägge slagen af gråsen äro helt lika til sin skapnad, at en ock samma beskrifning kan tjäna för bägge; ty alt kommer öfverens utom storleken och fröhuset. Roten på bägge består af ojämnne fiell, emellan hwilka små trådige rötter utsprida sig; så at roten wäl liknar en radicem bulbosam eller Löfwerxt, men är dock ej aldeles sådan, som hos de andre Lilior. Roten står ock är ifrån år, äfwen på den förre, fast *Michelius* henne fallor annuam. Bladen äro lika med gräslöf, dock ej iholige, runde fast på sidan åt stammen något flate; hwarest det ena bladet går utur det andra, där sitter en liten träkflof hwit spitsig hinna. Stielken går up af roten helt bar och jemn, utan blad eller leder, rund, grön; Hwärandes et ar af många blommor, som sitta på stielken, strödde utan några synnerlige blomskäft. Blommorne bestå af 6. blomblad, hwilka äro gröngul le, mycket iholige som skedar (*concuræ*) inom hwilka sitta äfwen så många blomknappar (*Anthea*), utan några stänger (*filamenta*) inom blombladen inneslutne.

Bägge skiljas med följande teckn: at den förre (1) är halsparten smalare, merendels högre, har i bloman

bloman allenast tre märken uti spiran (stigmata) och at fröhuset, som är mycket aflångt, öppnar sig wid basen utsperrande liksom en pil med des hålningar. Deremot den andra (2) hafwer dubbelt tiöckare blad och stiel; har rundacktige fröhus, nästan som ägg, hvilka äro fördelte uti sex rum (loculamenta) och utan til reflade med äfwen så många ränder, Bägge lugta liksom fisk, eller som snöföglar som äta fisk.

Alt känna desse gräs ifrån alla andra i Sverige växande, behöfves at afsta allenast följande märke. Nämligen om blomman har 6. blomblad af hwilka hwart annat är lågre infastat, och där jemte 6 blomknappar utan strängar är det en af desse tu gräsen, och intet annat.

Bägge slagen wära wildt i Sverige, det förre species öfwer alt i wäte och sumpige platser, helst i hängfly, fiär och wäta ångar, fast ej uti alla Provincier i lika ömnoghet. Det senare wäres nästan endast wid hafsstranden, och måst på alla ställen i werlden där salt tiellor finnas; Alt det senare och kan wära långt från hafwet, ser man på Kongsängen wid Upsala, där det samma wäres i största myckenhet, och bägge två slagen tillsammans, helst där wägarne warit om wintren, och slädarne upslitit ången, at ingen ting annat kan wära än *Glaux* och bägge species *Triglochin*.

Altskillige hafswärter äro salte til smaken besynnerligen utlämke: såsom *Nalimus*, *salicornia*, *salsola*, *Chenopodium sedi folio* &c; Men at finna någon wäxt utom hafsstranden, som ändock är salt til smaken, är sällsamt nog. Just denna egenskapen at wär *Triglochin* eller *Sälting* är salt, är den som drifwit mig at skrifa denna observation.

Man wet at goda hushållare och aftsamma dejour
 K 3 esom

esom oftast gifwa sine boskap något litet salt at sletia, hwaraf, efter en dagelig förfarenhet märkes, at boskapen så ock hästar, där af triswes bättre, blifwa starkare, friskare ock hurtigare, med gläntsande huld och skin; ty sparar ock dejan åt boskapen det watn hwar uti salt fisk ock salt fött blifwit utslafat.

Man wet at på de ställen där jorden utvittrar et salt, dit gå boskapen esom oftast at sletia jorden, altså det salta fram för alt annat åstunda.

Emedan Gältingen hel ock hällen är salt, är ej under at han af boskapen mer upåtes än något annat gräs, ock at boskapen där af må bättre, samt hålla sig på de orter där Gältingen wilt växer hela dagen, framför på någon annan ort, hwilket är orsaken at han ifrån annat gräs i betesmarken nåppeligen står at urskilja, där han dageligen blifwer afbiten under wid jorden, ock jorden liksom gnagen neder til roten af boskapen.

Tycks altså wara af värde, at goda hushållare sådde Gälting i sine hagar eller betesmarker, emedan boskapen där af så wäl triswes, som af salt; då husbonden där igenom sparar det salt, som eljest dejan boskapen gifwer.

Blifwer Gältingen en gång sådd på något fuktigt ställe, föröker han sig låt sedermera, däråst han et år blifwer instånd at fröa sig, ty roten står årligen, tål våra wintrar och föröker sig som gräslök.

Förnämsta rumet at så Gältingen uppå är, utom at samma rum är fuktigt hela året, alla de platser där nästan intet annat gräs kan triswas, besynnerligen ingen mossa, ty växer det hålst i myror, hängfly, mar, diken, ock bärgsurt, samt hwarest watn stått öfwer wintren långt in på sommaren, ock således förderfwat gräswallen.

Den som samma Sålting vill så, han utvälje
hållst det andra species, såsom det gifwit dubbelt tiocka-
re och tillräckeligace blad för boskapen.

Figurer på bågge har jag låtit afrita Tab. VI.

Fig. 1 är det förra species med blomman.

Fig. 2 är det samma med fruktens begynnelse.

Fig. 3 är frukten på det förra species.

Fig. 4 är det andra species med blomman.

Fig. 5 är det senare species torfat.

Anmärkingar wid de Prof:skott, som wid Artillerie Scholan La Fere i Francrike blifwit gjorde i Skjutare konsten.

Af

CHRISTOPH. POLHEM

Commercie - Råd.

I. Anmärkning.

S et 12 pundigt Stycke med 3 Lisp. frut och
et 8 pundigt med 2 Lisp. hafwa skjutit just lika
lång distance med 4 graders elevation, näm-
ligen 700 samnar, det ger at förstå, det frutets kraft
är proportionel til sin myckenhet, ty 3 til 12 har sam-
ma proportion som 2 til 8 nämligen $\frac{1}{4}$ frut mot fulan
i bågge delar.

2. Anmärkning.

Men at dubbelt så mycket frut, nämligen 6 Lisp.
för det ena och 4 för det andra har gordt en tillökning i
från 700 til 774 i det ena och 770 i det andra, som kan

Linne

, Carl von. 1742. "Beskrifning på sältings-gräset, ingifwen af C. Linnæus, profess. botan." *Kungl. Svenska vetenskapsakademiens handlingar* 3, 146–151.

View This Item Online: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/179746>

Permalink: <https://www.biodiversitylibrary.org/partpdf/263606>

Holding Institution

Natural History Museum Library, London

Sponsored by

Natural History Museum Library, London

Copyright & Reuse

Copyright Status: Public domain. The BHL considers that this work is no longer under copyright protection

This document was created from content at the **Biodiversity Heritage Library**, the world's largest open access digital library for biodiversity literature and archives. Visit BHL at <https://www.biodiversitylibrary.org>.